

УДК 378.011

Ван Цзін І

ДІАГНОСТИКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КНР: КОНСТАТУВАЛЬНИЙ ЕТАП

© Ван Цзін І, 2018

<http://orcid.org/0000-0002-0740-8565>

<http://doi.org/10.5281/zenodo.2539307>

У статті розкривається діагностика констатувального етапу педагогічного експерименту в контексті підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності в КНР. Автором розкрито структурні компоненти вокально-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, творчо-діяльний. На основі розробленої компонентної структури підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності в КНР визначено критерії діагностування рівнів сформованості означеного феномена: ціннісно-орієнтаційний, професійно-змістовий і креативно-діяльнісний, які оцінювалися за високим, середнім та низьким рівнями. Ціннісно-орієнтаційний критерій оцінювався за такими показниками, як мотивація та інтерес майбутніх учителів музичного мистецтва до майбутньої вокально-педагогічної діяльності, професійно-змістовий критерій – за набутими знаннями; креативно-діяльнісний – сформованими вміннями підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності. Аналіз та узагальнення отриманих результатів, отриманих упродовж констатувального етапу педагогічного експерименту засвідчила, що рівень підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до майбутньої вокально-педагогічної діяльності знаходиться переважно на низькому і середньому рівнях. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці, теоретичному обґрунтуванні та реалізації технології підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності у КНР.

Ключові слова: *діагностика, музично-педагогічна підготовка, майбутні учителі, музичне мистецтво, педагогічний експеримент, констатувальний етап, КНР.*

Ван Цзин И. Диагностика подготовки будущих учителей музыкального искусства к вокально-педагогической деятельности в КНР: констатирующий этап

В статье раскрыто диагностику констатирующего этапа педагогического эксперимента в контексте подготовки будущих учителей музыкального искусства к вокально-педагогической деятельности в КНР. Автором описано структурные компоненты вокально-педагогической деятельности будущего учителя музыкального искусства: мотивационно-

ценностный, когнитивный, творческо-деятельный. На основе разработанной компонентной структуры подготовки будущих учителей музыкального искусства к вокально-педагогической деятельности в КНР определены критерии диагностирования уровней сформированности данной проблемы: ценностно-ориентационной, профессионально-содержательной и креативно-деятельностной, которые оценивались на высоком, среднем и низком уровнях. Ценностно-ориентационной критерий оценивался по таким показателям, как мотивация и интерес будущих учителей музыкального искусства к будущей вокально-педагогической деятельности, профессионально-содержательный критерий - за приобретенными знаниями; креативно-деятельностный - сформированными умениями подготовки будущих учителей музыкального искусства к вокально-педагогической деятельности. Анализ и обобщение полученных результатов, полученных в течение констатирующего этапа педагогического эксперимента показала, что уровень подготовки будущих учителей музыкального искусства в будущей вокально-педагогической деятельности находится преимущественно на низком и среднем уровнях. Перспективы дальнейших исследований видим в разработке, теоретическом обосновании и реализации технологии подготовки будущих учителей музыкального искусства в вокально-педагогической деятельности в КНР.

Ключевые слова: диагностика, музыкально-педагогическая подготовка, будущие учителя, музыкальное искусство, педагогический эксперимент, констатирующий этап, КНР.

Wang Jingyi. Diagnostics of the preparation of future teachers of music art to vocal and pedagogical activities in China: construction stage

The article reveals the diagnosis of the qualifying stage of the pedagogical experiment in the context of the preparedness of future teachers of musical art for vocal and pedagogical activity in the People's Republic of China. The author reveals the structural components of vocal and pedagogical activity of the future teacher of musical art: motivational-value, cognitive, creative and active. On the basis of the developed component structure of the future teachers of musical art for vocational and pedagogical activities in the China, the criteria for diagnosing the levels of the formation of the above phenomenon were determined: value-orientation, professional-content and creative-activity, which were assessed at high, medium and low levels. The constitutive stage of the pedagogical experiment on the preparedness of future teachers of musical art for future vocal-pedagogical activities was held at the University of Lishua (China), in which 120 students participated, of which 58 persons were KG, and 62 - EG. The value orientation criterion was evaluated based on indicators such as the motivation and interest of future teachers of musical art to future vocal and pedagogical activities, a professional-content criterion, based on the acquired knowledge; creative-activity - formed skills of preparedness of future teachers of musical art for vocal and pedagogical activity. The analysis and generalization of the results obtained during the preliminary stage of the pedagogical

experiment has shown that the level of preparedness of future teachers of musical art for future vocal and pedagogical activity is mainly on the low and average levels. Prospects for further research we see in the development, theoretical substantiation and implementation of the technology of training future teachers of musical art to vocal and pedagogical activities in the China.

Key words: *diagnostics, musical-pedagogical preparation, future teachers, musical art, pedagogical experiment, recording stage, China.*

Постановка проблеми. Реформуванням сучасної педагогічної освіти, її інтеграція у світовий освітній простір сприяє розвитку особистості вчителя, його професійній майстерності, здатності до саморозвитку. Проблема підготовки майбутніх учителів є актуальною в Китаї та в Україні, особливо в галузі музичної освіти, оскільки саме вона має забезпечити формування духовного, естетичного, творчого потенціалу суспільства. Актуальність означеної проблеми зростає у зв'язку з тим, що в наш час багато китайських студентів з КНР отримують фахову освіту в системі української музично-педагогічної вищої школи. Визначення суттєвих ознак української та китайської вокальної педагогіки буде сприяти дослідженню методичних засад формування вокально-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва, оскільки «національна освіта, що готує людину до життя у своїй культурі, можлива лише в інтеграції зі світовими культурами із врахуванням опанування національних і загальнолюдських цінностей» (І. Зязюн).

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що вокально-педагогічна проблема в контексті фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва широко досліджувалася вченими України та Китаю: Вимоги до вокально-педагогічної підготовки сучасного вчителя музичного мистецтва розробили Л. Василенко, О. Маруфенко, Л. Тоцька, Ю. Юцевич та ін.; висвітленню різних аспектів виконання вокальної музики приділили увагу Гу Юй Мей, Сюй Дін Чхун, Ван Лей, Вей Лімін, Гу Юй Мей, Цзинь Нань, Чен Дін, Чжао Веньфан та ін.; методики вокального навчання представлені у працях В. Антонюк, Н. Гребенюк, Шен Сіан, Юй Тен Ган, Ян Хун Нянь та ін.; специфіку вокально-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва висвітлено у напрацюваннях Г. Болгарського, А. Козир, Л. Куненко, О. Хижної та ін. Однак, попри значущість наукових розробок у галузі музично-педагогічної освіти, проблема підготовки до вокально-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва залишається нерозробленою.

Мета статті – визначити стан підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в КНР до вокально-педагогічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Урахуванням менталітету й духовно-моральних цінностей національних культур України й КНР у процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності вимагає більш глибокого розуміння особливостей роботи голосового апарату, як лінгвістичних особливостей мови (вміння співати ієрогліфи), так і знань у галузі світової та європейської вокальної культури (зокрема української). Врахування духовних традицій України й Китаю, використання в процесі формування співочих навичок народних пісень дозволить більш ефективно розв'язувати проблеми формування вокально-педагогічної майстерності майбутнього вчителя музики.

Так, у статті китайського вченого Ван Лея підкреслюється важливість під час підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва враховувати особливості китайської та європейської вокальних шкіл. Зосереджуючи увагу на значенні етапності у вокально-педагогічній роботі над вокальним твором, автор визначає цінність індивідуального підходу до кожного майбутнього співака. Формування вміння бачити структуру матеріалу, який вивчається, аналіз нових відчуттів, знайдених саме в процесі виспівування даного твору мають поєднуватися зі сформованими раніше співочими навичками [2]. Як зазначає автор, саме на основі цих складових вокальної майстерності народжується імпровізація. Неабиякого значення при цьому набуває музичний слух.

Процес підготовки до вокально-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва буде успішно реалізовуватись за відповідних психолого-педагогічних умов співтворчості між викладачем і студентом [6], зокрема, якщо враховується національна специфіка звукоутворення і використовуються структурні компоненти вокально-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва, зокрема: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, творчо-діяльний.

Мотиваційно-ціннісний компонент є важливим чинником організації вокально-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва, що забезпечує позитивну спрямованість його особистісних перетворень. Відповідно до методологічного положення про особливу роль мотивів у

діяльності він охоплює набути у процесі підготовки систему художніх цінностей, на основі яких формується здатність до емоційно-образної інтерпретації вокально-хорових творів.

Зазначимо, що «мотив» (фран. – *motif*, від лат.*movlo* – рухаю) визначається у довідниковій літературі як «спонукальна причина дій і вчинків людини» [5, с. 295]. Мотивація сприяє формуванню у майбутнього фахівця інтересу до обраної професії [7].

Підкреслимо, що китайська теорія про вокальне мистецтво вимагає від виконавця в першу чергу, глибокого проникнення у світ почуттів, які «рухаються внутрішньо, але проявляються вони в звуці» [3], зокрема мелодія є не лише засобом передачі емоційних почуттів, а й найвищою формою її вираження.

Представники китайської вокальної педагогіки (Чжан Чжен Кай, Лі Цин Вей, Ван Жуан) у своїх дослідженнях розкривають історичні та методичні засади використання багатовікового досвіду народного співу: його національні традиції та сприятливі умови розвитку, оскільки народна пісня, її сучасна інтерпретація ставить перед викладачем відповідні виконавські творчі завдання: урахування музичного стилю наспіву в залежності від жанру пісні; опанування таких навичок виконання, як-от: оспівування звуків, мелізмів, форшлагів, групето.

Цінність мають наукові доробки Ву Гуолінга, у яких представлено китайські виконавські інтонації в контексті європейської вокальної музики XIX-XX ст. Учений доводить, що поєднання мовленнєво-інтонаційних моделей китайців та європейців сприяє утворенню фундаменту європейської музичної системи [4], тому формування мотиваційно-ціннісного компонента у майбутнього вчителя музичного мистецтва потрібно здійснювати через ціннісні установки на оцінювання своїх дій та окреслення шляхів щодо подальшого професійного зростання.

Наступний когнітивний компонент організації вокально-педагогічної діяльності формується у майбутнього вчителя музичного мистецтва шляхом набуття комплексу знань про побудову та функціонування голосового апарату на основі резонансної теорії співу [7].

Проведений аналіз наукової літератури [3; 7] дає підстави стверджувати, що залучення студентів до активної та цілеспрямованої участі у різних видах

музично-виконавської діяльності, сприяє органічному переходу набутих знань, умінь та навичок в особистісне надбання кожного. Зокрема, необхідною умовою формування у майбутнього вчителя музичного мистецтва педагогічної майстерності є глибоке вивчення своїх вокальних природних даних. Саме вокальний голос вчителя є головним чинником безпосереднього впливу на формування співу учнів: як співає вчитель, так співають і учні.

Майбутній вчитель музичного мистецтва має бути обізнаним з методичними основами викладання постановки голосу, а також з психофізіологічними особливостями будови голосового апарату. Це дає йому можливість у майбутній педагогічній діяльності вміти аналізувати стан учнівського колективу і окремих співаків, методично грамотно використовувати різноманітні прийоми та форми впливу на голосову культуру школярів. Основою цього компонента є розвиток у студента його вокально-педагогічної ерудованості та тезаурусу. Згідно енциклопедичного словника – ерудованість – це глибокі, всебічні знання, широка поінформованість (від лат. *erudition* – вченість, пізнання) [5].

В контексті нашого дослідження вокально-педагогічна ерудованість передбачає ґрунтовні знання з історії вокального мистецтва (відповідно до періодизації стилів, жанрових особливостей). Теоретичні знання майбутнього вчителя музичного мистецтва обумовлюють створення емоційного «багажу», що в сучасній науці визначається давньогрецьким словом «тезаурус», що відображає обсяг і якість інформації, якою володіє наука про предмет свого дослідження. У цій системі відбуваються постійні зміни: творення нових понять, поглиблення та розширення наукової сфери.

Саме пізнавальна діяльність, як форма духовного освоєння дійсності, перетворюється на відносно самостійний вид діяльності [5]. Крім того до такої діяльності відносяться естетичне і художнє пізнання. Процес формування вокально-педагогічної майстерності теж є формою естетичного пізнання. Він базується на високохудожніх еталонах, що є вимогою як до художньої цінності музичного твору, так і до критеріїв ідеалу його вокального виконання [11].

Творчо-діяльнісний компонент незамінний у процесі формування підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності.

Творчий акт має світовий, загальнолюдський, космічний характер. Творчість – це завжди вихід за межі себе, «потрясіння» та піднесення всієї людської суті, що спрямовується до вищого життя, до нового буття. Творче покликання людини може здійснюватися шляхом реалізації себе у різних галузях, оскільки людина «не тільки не має права заривати свої таланти в землю, але і повинна героїчно боротися за здійснення свого творчого покликання проти професійної буденності, бо проблеми людини і творчості знаходяться у тісному взаємозв'язку [1].

У «Діалогах про музичну педагогіку» зазначено, що «творчу ситуацію під час занять неможливо створити за допомогою «пустотілого ремісництва, панування технологізму» [8]. Знання психологічних механізмів творчого мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва дозволяє педагогу більш осмислено підходити до майбутньої вокально-педагогічної діяльності, враховуючи при цьому його індивідуальні особливості. Феномен творчої індивідуальності досліджував Цзінь Нань, який розкриває шляхи формування творчої індивідуальності співака, простежує розвиток психофізіологічних здібностей, індивідуальних особливостей, які забезпечують успіх у вокальному виконавстві та педагогічній діяльності [9].

Отже, основою формування творчо-діяльнісного компонента вокально-педагогічної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва є інтерпретаційна та імпровізаційна її складові. Зазначимо, що залучення майбутнього вчителя музичного мистецтва до імпровізації як засобу пробудження креативних рис та здібностей – активності, уяви, фантазії, вольових якостей, ініціативності, самостійності в роботі, інтуїції та інших – можна небезпідставно вважати надзвичайно перспективним. Розвиток імпровізаційних умінь тісно пов'язується з особливостями роботи майбутнього учителя музичного мистецтва та надає можливість глибше відчувати особливості національного та інонаціонального стилів вокально-хорової музики [12].

На основі розробленої компонентної структури підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності в КНР визначаємо критерії діагностування рівнів сформованості означеного феномена, зокрема ціннісно-орієнтаційний, професійно-змістовий і креативно-діяльнісний та рівні підготовки (високий, середній та низький).

Констатувальний етап педагогічного експерименту щодо підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до майбутньої вокально-педагогічної діяльності проводився у Лішуйському університеті (КНР), у якому взяли участь 120 студентів, з яких 58 осіб склали КГ, а 62 – ЕГ.

Ціннісно-орієнтаційний критерій характеризується такими показниками, як-от: мотивація та інтерес майбутніх учителів музичного мистецтва до майбутньої вокально-педагогічної діяльності.

Професійно-змістовий критерій оцінювався набутими знаннями у процесі проведення таких дисциплін, як-от: «Елементарна теорія музики і сольфеджіо», «Аналіз музичних творів і поліфонія», «Вокал», «Фортепіано», «Обов'язковий китайський музичний інструмент», «Обов'язковий зарубіжний музичний інструмент», «Історія китайської музики», «Історія зарубіжної музики», «Китайська народна музика», «Зарубіжна народна музика», «Хор і хорове диригування» тощо.

Важливою складовою програми підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва є дисципліни за вибором, які поділяються на спеціальні та факультативні [10; 13].

Факультативні дисципліни містять: дисципліни зі спеціальності та дисципліни з гуманітарних і природничих наук, які діляться на декілька блоків: музична педагогіка і музикознавство (порівняльна музична педагогіка, музична і педагогічна психологія, історія музичної педагогіки Китаю); музикознавство і теорія композиції (народні інструменти, музична журналістика, редагування музичних текстів, гармонія, музична форма, історія китайської музики); музичне виконавство (вокал, ансамбль, культура мовлення, історія вокального мистецтва, вокальна педагогіка, фортепіано) [10].

Креативно-діяльнісний критерій характеризується сформованістю системи умінь, які у процесі підготовки до вокально-педагогічної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва трансформуються в параметри майбутньої професійної діяльності, зокрема: організаційні, інформаційні, інтелектуальні та вокально-виконавські та вокально-педагогічні уміння [10; 13].

На констатувальному етапі педагогічного експерименту щодо визначення рівня підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до майбутньої вокально-педагогічної діяльності були отримані такі дані (див. табл.)

Таблиця

Результати перевірки констатувального етапу педагогічного експерименту підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до майбутньої вокально-педагогічної діяльності (у %)

Критерії	Рівні	ЕГ (62 особи)	КГ (58 осіб)
ціннісно-орієнтаційний	В	-	-
	С	34,2	33,5
	Н	65,8	66,5
професійно-змістовий	В	-	-
	С	26,8	23,6
	Н	73,2	76,4
креативно-діяльнісний	В	-	-
	С	17,6	18,1
	Н	82,4	81,9

Отже, аналіз та узагальнення отриманих результатів, отриманих упродовж констатувального етапу педагогічного експерименту засвідчила, що рівень підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до майбутньої вокально-педагогічної діяльності знаходиться переважно на низькому і середньому рівнях (відповідно у 26,2 % і 73,8 % студентів), що підтвердило актуальність і доцільність дослідження. Діагностичне обстеження дозволило виділити низку недоліків, що існують при підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва, зокрема: відсутність цілісності набуття знань; відсутність потреби у вивченні ключових понять дослідження; зазубрювання; відсутність креативності.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці, теоретичному обґрунтуванні та реалізації технології підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності у КНР.

Література

1. Бердяев Н. А. Смысл творчества. М., 1989. 225 с.
2. Ван Лей. Формування вокально-сценічної майстерності майбутнього вчителя музики: автореф. дис. ... канд.пед.наук: 13.00.02. К.. 2010. 20с.
3. Вей Дзюнь. Жанрова система народнопісенної культури Китаю: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.01. НМА України ім. П. І. Чайковського. К., 2006. 17 с.

4. Ву Гуолінг. О предпосылках интонационных взаимодействий китайской и украинской песенности. *Музичне мистецтво і культура: Наук. вісник Одеської консерваторії ім. А. В. Нежданової*. Одеса, 2001. Вип. 2. С. 169–171.

5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.

6. Жерновникова О. А., Ван Цзін І. Формування та становлення особистості майбутнього педагога засобами музичного мистецтва. *Педагогічний альманах*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. Вип. 36. С. 208-212.

7. Лю Веньцзун. Формування вокально-педагогічної майстерності майбутнього вчителя музики на основі традицій Китаю та України: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. К., 2016. 208 с.

8. Ражников В. Г. Диалоги о музыкальной педагогике. 2-е изд. М., 1994. 84 с.

9. Цзінь Нань. Вокальна підготовка в Китаї: до проблеми формування творчої індивідуальності співака. *Вісник ДАКККіМ*. К., 2008. Вип. 3. С. 73-76.

10. Яо Ямін. Методика самоорганізації навчального простору майбутніх викладачів-музикантів у педагогічних університетах України: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. К., 2018. 241 с.

11. 声乐理论与教学》赵震开 著 上海 / Чжан Чжен Кай. Вокальна музика: Теорія навчання. Шанхай: Шанхайське видавництво, 2002. 171 с.

12. 声乐艺术心理学》邹长海 著 广东广州 / Цюнь Сан Хай. Психологія вокального мистецтва. Пекін: Пекінське видавництво, 2000. 493 с.

13. 沈湘声乐教学艺术》李晋玮 著 北京 / Лі Цін Вей. Вокальне мистецтво викладання Шен Сяна. Пекін: Просвіта, 2003. 480 с.

References

1. Berdyaev N. A. *Smysl tvorchestva*. М., 1989. 225 s.
2. Van Lei. *Formuvannia vokalno-stsenichnoi maisternosti maibutnoho vchytelia muzyky: avtoref. dys. ... kand.ped.nauk: 13.00.02. К.. 2010. 20s.*
3. Vei Dziun. *Zhanrova systema narodnypisennoi kultury Kytaiu: avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznavstva: 17.00.01. NMA Ukrainy im. P. I. Chaikovskoho. К., 2006. 17 s.*

4. Vu Huolin. O predposylkah intonacionnyh vzaimodejstvij kitajskoj i ukrainskoj pesennosti. *Muzychne mystetstvo i kultura: Nauk. visnyk Odeskoi konservatorii im. A.V.Nezhdanovoi*. Odesa, 2001. Vyp. 2. S.169–171.
5. Honcharenko S. U. Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk. K.: Lybid, 1997. 376 s.
6. Zhernovnykova O. A., Van Tszin I. Formuvannia ta stanovlennia osobystosti maibutnoho pedahoha zasobamy muzychnoho mystetstva. *Pedahohichnyi almanakh*. Kherson: KVNZ «Khersonska akademiia neperervnoi osvity», 2017. Vyp. 36. S. 208-212.
7. Liu Ventszun. Formuvannia vokalno-pedahohichnoi maisternosti maibutnoho vchytelia muzyky na osnovi tradytsii Kytaiu ta Ukrainy: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02. K., 2016. 208 s.
8. Razhnikov V. G. Dialogi o muzykal'noj pedagogike. 2-e izd. M., 1994. 84 s.
9. Tszin Nan. Vokalna pidhotovka v Kytai: do problemy formuvannia tvorchoi indyvidualnosti spivaka. *Visnyk DAKKKiM*. K., 2008. Vyp. 3. S. 73-76.
10. Yao Yamin. Metodyka samoorhanizatsii navchalnoho prostoru maibutnykh vykladachiv-muzykantiv u pedahohichnykh universytetakh Ukrainy: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02. K., 2018. 241 s.
11. 声乐理论与教学》赵震开 著 上海 / Chzhan Chzhen Kai. Vokalna muzyka: Teoriia navchannia. Shankhai: Shankhaiske vydavnytstvo, 2002. 171 s.
12. 12.声乐艺术心理学》邹长海 著 广东广州 / Tsiun San Khai. Psykholohiia vokalnoho mystetstva. Pekin: Pekinske vydavnytstvo, 2000. 493 s.
13. 13.沈湘声乐教学艺术》李晋玮 著 北京 / Li Tsin Vei. Vokalne mystetstvo vykladannia Shen Siana. Pekin: Prosvita, 2003. 480 s.